

JAN PAWEŁ II

OBROŃCA PRAW NARODÓW

Kluczowe miejsce w nauczaniu Jana Pawła II zajmowała troska o człowieka, o jego godność i prawa. Papież Polak przeniósł ideę poszanowania osoby ludzkiej na grunt nauki społecznej Kościoła, stając się konsekwentnym obrońcą i rzecznikiem praw narodów, które — jak wskazywał — są w swej istocie prawami człowieka ujętymi w wymiarze wspólnotowym.

Pontyfikat Papieża Polaka przypadł na okres międzynarodowych zmagających najpierw o uznanie, a następnie o respektowanie fundamentalnych praw narodów — do istnienia, do własnej kultury i języka, do samostanowienia.

Myśl społeczna Jana Pawła II bez wątpienia była inspiracją dla wielu narodów do zainicjowania zmian społecznych i ustrojowych, do przeprowadzania obywatelskich rewolucji w duchu poszanowania głoszonej przez Niego idei solidarności z każdą osobą ludzką. Jego słowa głoszone podczas licznych wystąpień — dały impuls do zrywów wolnościowych 1989 roku, które w sposób fundamentalny zmieniły oblicze Europy i świata. O zwycięstwie najpierw Solidarności, a później innych ruchów, zdecydowało doświadczenie międzyludzkiej i społecznej solidarności, do której Ojciec Święty nawoływał.

Wystawa prezentuje przesłanie na rzecz podmiotowości narodów i ludów wyrażone przez Jana Pawła II podczas podróży zagranicznych do krajów Europy, Afryki, Ameryki i Azji. Ukazuje uniwersalny wymiar oddziaływania myśli Ojca Świętego, Jego konsekwencję w promocji praw narodów do zachowania własnej tożsamości i kształtowania własnego losu.

Organizator: Kancelaria Senatu

Współorganizator: Centrum Myśli Jana Pawła II

Inicjator: senator Kazimierz Michał Ujazdowski

Koncepcja i scenariusz: Kazimierz Przeszowski

Konsultacja merytoryczna:

dr hab. Dominika Żukowska-Gardzińska, prof. UKSW

dr hab. Paweł Skibiński

Projekt graficzny: Rafał Kossowski

Korekta:

Krzysztof Smólski

Marzena Zielonka

Zdjęcia pochodzą z archiwów:

Servizio Fotografico Vaticano

The Library of Congress

Communautes europeennes

East News

Centrum Myśli Jana Pawła II

Kancelaria Senatu

Flickr

Alamy stock photo

istockphoto

Shutterstock

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

JP2

Centrum Myśli
Jana Pawła II

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. Wizyta Jana Pawła II w Stanach Zjednoczonych, 4.10.1979
© Thomas J. O'Halloran/Library of Congress

PRAWO DO SAMOSTANOWIENIA NARODÓW

1

Na przestrzeni ostatnich lat wiele społeczności uzyskało suwerenność narodową, na koniec niekiedy skomplikowanych procesów, które jednak pozwoliły osiągnąć możliwość decydowania o własnej przyszłości. [...] Wiem, co znaczy domagać się prawa do samostanowienia [...] Oczywiście jest to tylko etap, ponieważ nadal jest konieczne, aby samostanowienie wciąż pozostawało skuteczne i aby towarzyszyło mu rzeczywiste uczestnictwo obywateli w kierowaniu własnym losem.

2.05.1980, ZAIR, KINSZASA
PRZEMÓWIENIE DO PREZYDENTA ZAIRU

NIEPODLEGŁOŚĆ KRAJÓW AFRYKI

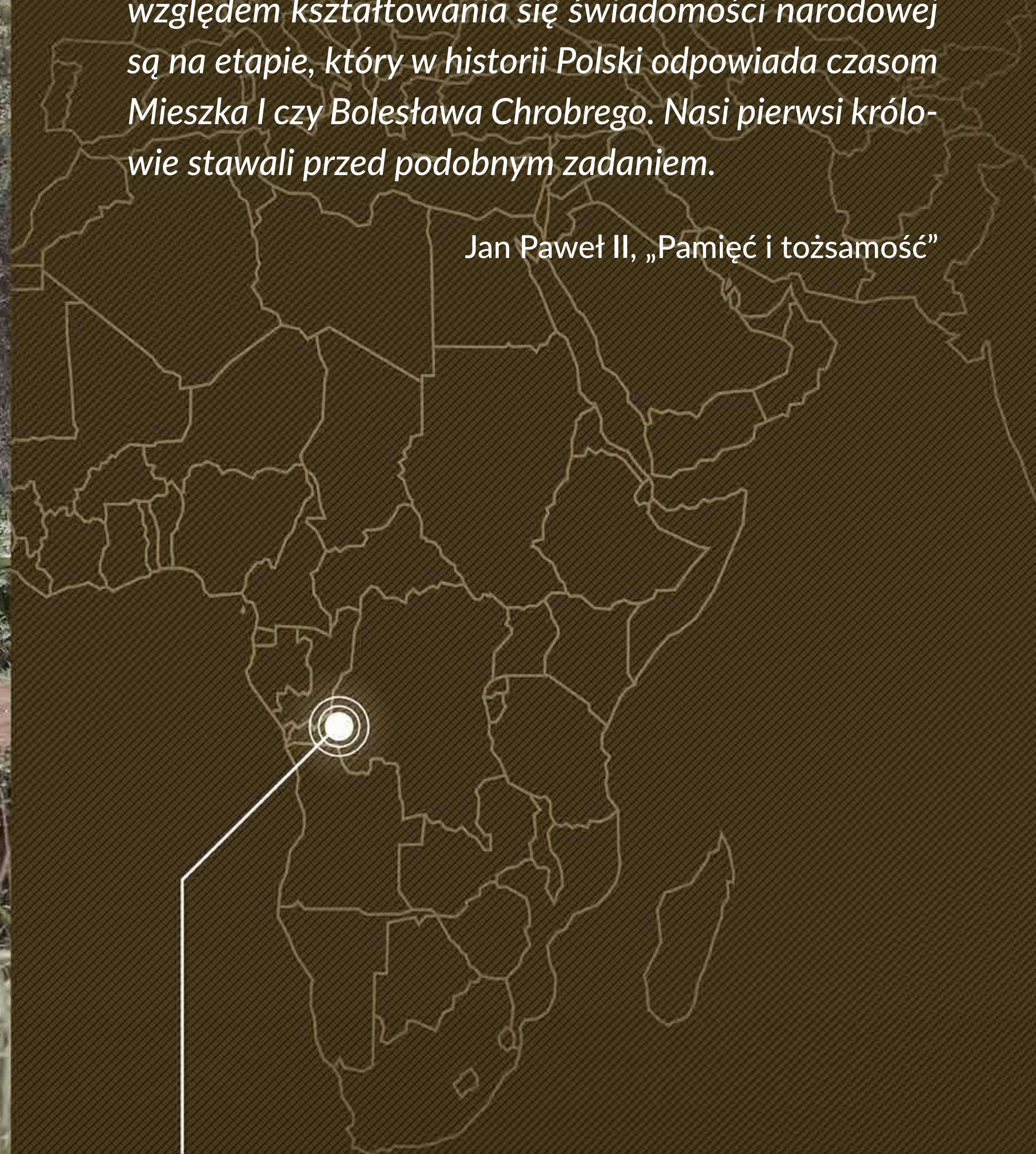
Jan Paweł II odwiedzał kontynent afrykański jedena-stokrotnie. W przemówieniu na lotnisku w Kinszasie podczas pierwszej pielgrzymki Papież, nawiązując do uzyskania niepodległości przez kraje Afryki, zwrócił uwagę, że: *przed każdym narodem jest jeszcze długa droga wykuwania swojej jedności, pogłębiania swojej tożsamości i kultury.*

TWORZENIE SIĘ NARODÓW

Do zagadnienia kształtowania się narodów w Zairze (obecnie Demokratyczna Republika Konga) i innych krajach Afryki Jan Paweł II nawiązał także w książce „Pamięć i tożsamość”:

Olbrzymi kraj, w którym używa się, oprócz czterech głównych, około dwustu pięćdziesięciu języków, wielka ilość szczepów i plemion. Jak z tej różnorodności i wielości stworzyć naród? W podobnej sytuacji znajdują się prawie wszystkie kraje Afryki. Być może, że pod względem kształtowania się świadomości narodowej są na etapie, który w historii Polski odpowiada czasom Mieszka I czy Bolesława Chrobrego. Nasi pierwsi królowie stawali przed podobnym zadaniem.

Jan Paweł II, „Pamięć i tożsamość”

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (górze) Jan Paweł II, I pielgrzymka do Afryki, 2–12.05.1980 r.
© RealyEasyStar/Fotografia Felici/Alamy Stock Photo

fot. (dół) Nieutwardzona droga na kongijskiej wsi
© DR Congo/Stock by Getty Images

KULTURA SILNIEJSZA OD FIZYCZNEJ POTĘGI

Jestem synem narodu, który przetrwał najstraszliwsze doświadczenia dziejów, który wielokrotnie był przez sąsiadów skazywany na śmierć – a on pozostał przy życiu i pozostał sobą. Zachował własną tożsamość i zachował pośród rozbiorów i okupacji własną suwerenność jako naród – nie w oparciu o jakiegokolwiek inne środki fizycznej potęgi, ale tylko w oparciu o własną kulturę, która okazała się w tym wypadku potęgą większą od tamtych potęg.

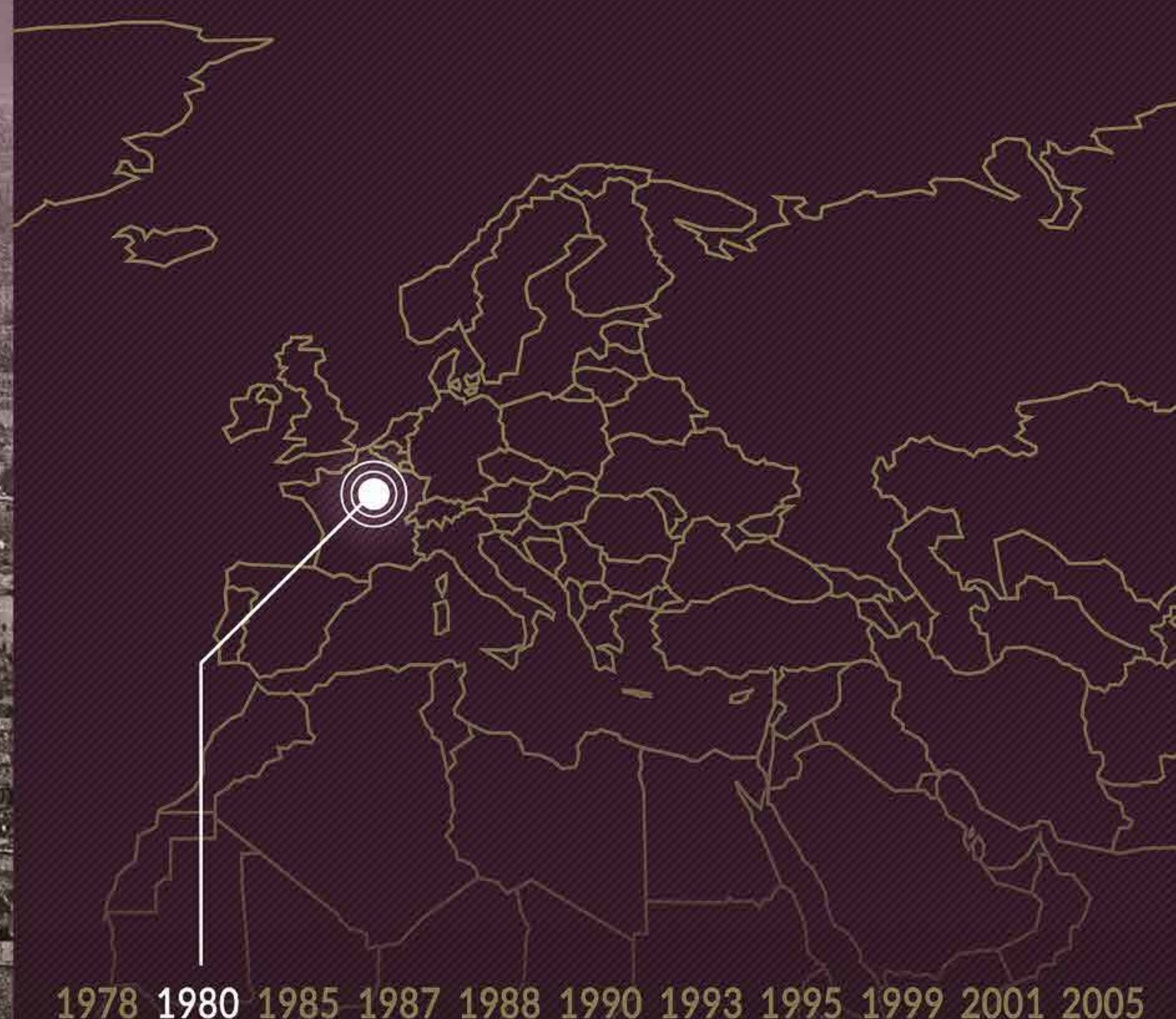
2.06.1980, FRANCJA, PARYŻ
PRZEMÓWIENIE W UNESCO

ROLA KULTURY W ŻYCIU NARODÓW

W dniu 2 czerwca 1980 r. Jan Paweł II wygłosił w siedzibie UNESCO w Paryżu przemówienie o roli kultury w życiu narodów. Wyjątkowy charakter temu wystąpieniu nadawało osobiste zaangażowanie Karola Wojtyły w działalność kulturalną jako m.in. aktora, dramaturga, poety i filozofa. Jan Paweł II w książce „Pamięć i tożsamość” podkreślał, że jego przemówienie było: *świadectwem człowieka, który na podstawie własnego doświadczenia dawał wyraz temu, czym była kultura w dziejach jego narodu i czym ta kultura jest w dziejach wszystkich narodów.*

MISJA OBRONY SUWERENNOŚCI NARODÓW

Papież zwrócił się z apelem do społeczności międzynarodowej o zaangażowanie w obronę suwerenności narodów świata: *nie dopuszczajcie, aby ta podstawowa suwerenność stawała się łupem jakichkolwiek interesów politycznych czy ekonomicznych [...]. Czyż nie brak na mapie Europy i świata narodów, które mają swoją wspaniałą historyczną suwerenność płynącą z własnej kultury, a równocześnie są pozbawione pełnej suwerenności?*

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (góra) fot. Podróż apostolska do Francji, Paryż, 2.06.1980
© Servizio Fotografico Vaticano

fot. (dół) Wieża Eiffla, Paryż © Mario Glambattista/Flickr

OBRONA TOŻSAMOŚCI

3

Wasza społeczność od wieków wkłada wysiłek w zachowanie swoich wartości i kultury. Nie chodzi o sprzeciwianie się sprawiedliwej integracji i współistnieniu w szerszej społeczności, które pozwolą waszym społecznościom rozwijać własną kulturę i umożliwią im przyswajanie odkryć naukowych i technicznych we właściwy sobie sposób. Ale jest całkowicie uzasadnione dążenie do zachowania własnego ducha w jego różnych przejawach kulturowych.

31.01.1985, EKWADOR, LATACUNGA
SPOTKANIE Z LUDNOŚCIĄ INDIANSKĄ

TOŻSAMOŚĆ AMERYKI ŁACIŃSKIEJ

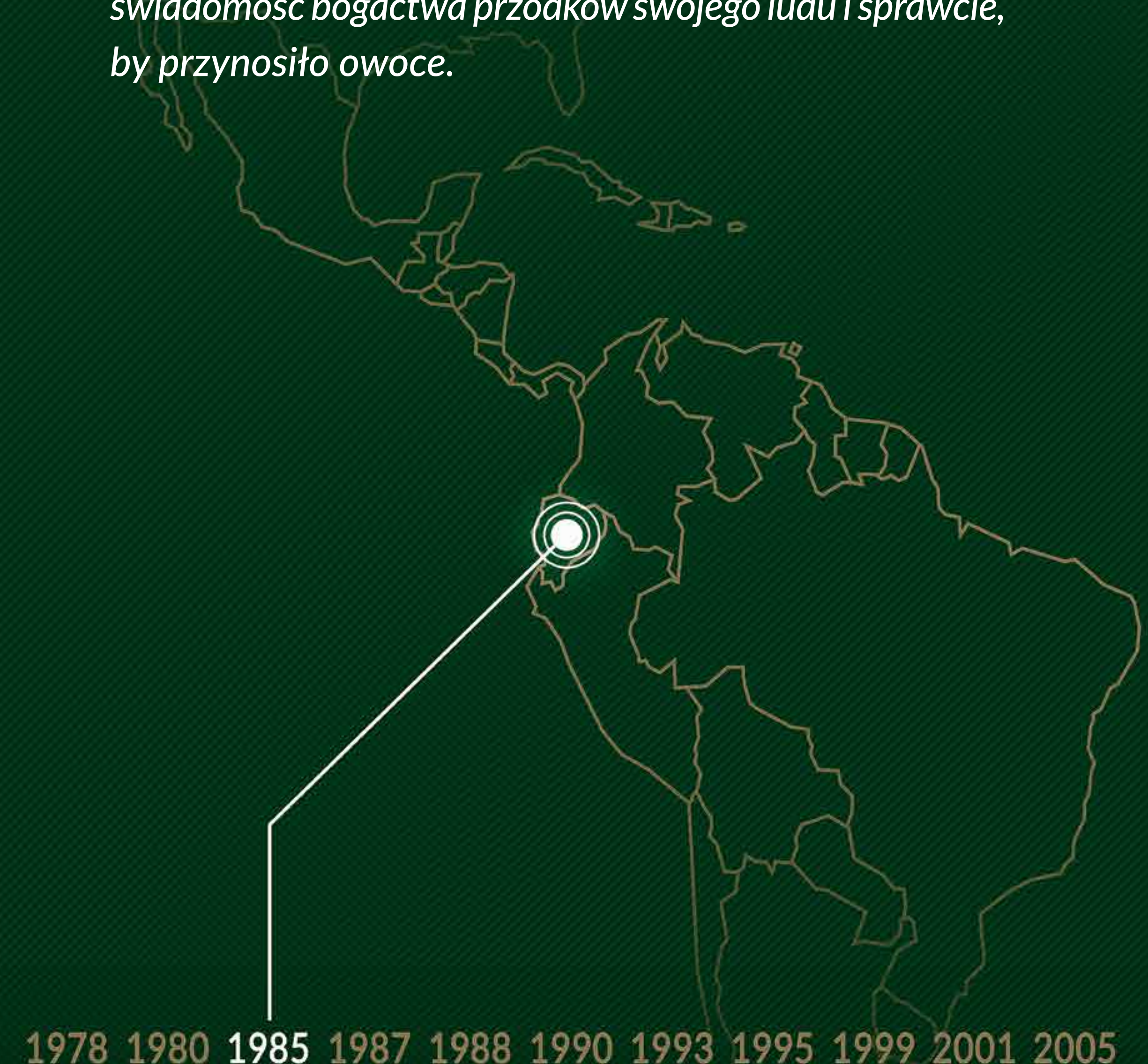
Podczas pielgrzymek do Ameryki Łacińskiej Jan Paweł II wielokrotnie stawał w obronie godności i praw ludności rdzennej. Na spotkanie z Papieżem w Ekwadorze w 1985 r. przybyło ponad 300 000 przedstawicieli 25 andyjskich plemion. Jan Paweł II podkreślał wartość ich dziedzictwa:

Ameryka Łacińska i w niej Ekwador mają korzenie w połączeniu ras i kultur Hiszpanii i Waszych ludów. Takie połączenie jest świadectwem duchowej wielkości, gdy jest źródłem wzajemnego szacunku między potomkami obu wspólnot.

PRAWO I OBOWIĄZEK

Podczas pielgrzymki do Chile w 1987 r. Papież spotkał się z ludem Araukanów, zachęcając ich do troski o własną kulturę, język i tradycję:

Broniąc swojej tożsamości, nie tylko korzystacie z prawa, ale także wypełniacie obowiązek: obowiązek przekazywania Waszej kultury przyszłym pokoleniom, wzbogacając w ten sposób cały naród chilijski swoimi dobrze znanymi wartościami: miłość do ziemi, niezłomne umiłowanie wolności, jedność waszych rodzin. Miejcie świadomość bogactwa przodków swojego ludu i sprawcie, by przynosiło owoce.

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (góra) Spotkanie z ekwadorskimi Indianami, Latacunga, 31.01.1985 © Servizio Fotografico Vaticano
fot. (dół) Wulkan Cotopaxi widziany z Latacungi © Andrew Linscott/iStock by Getty Images

NIE MA WOLNOŚCI BEZ SOLIDARNOŚCI

4

Solidarność – to znaczy: jeden i drugi, a skoro brzemię, to brzemię niesione razem, we wspólnocie. A więc nigdy: jeden przeciw drugiemu. Jedni przeciw drugim. I nigdy „brzemię” dźwigane przez człowieka samotnie. Bez pomocy drugich. Nie może być walka silniejsza od solidarności. Nie może być program walki ponad programem solidarności. Inaczej – rosną zbyt ciężkie brzemiona. I rozkład tych brzemion narasta w sposób nieproporcjonalny.

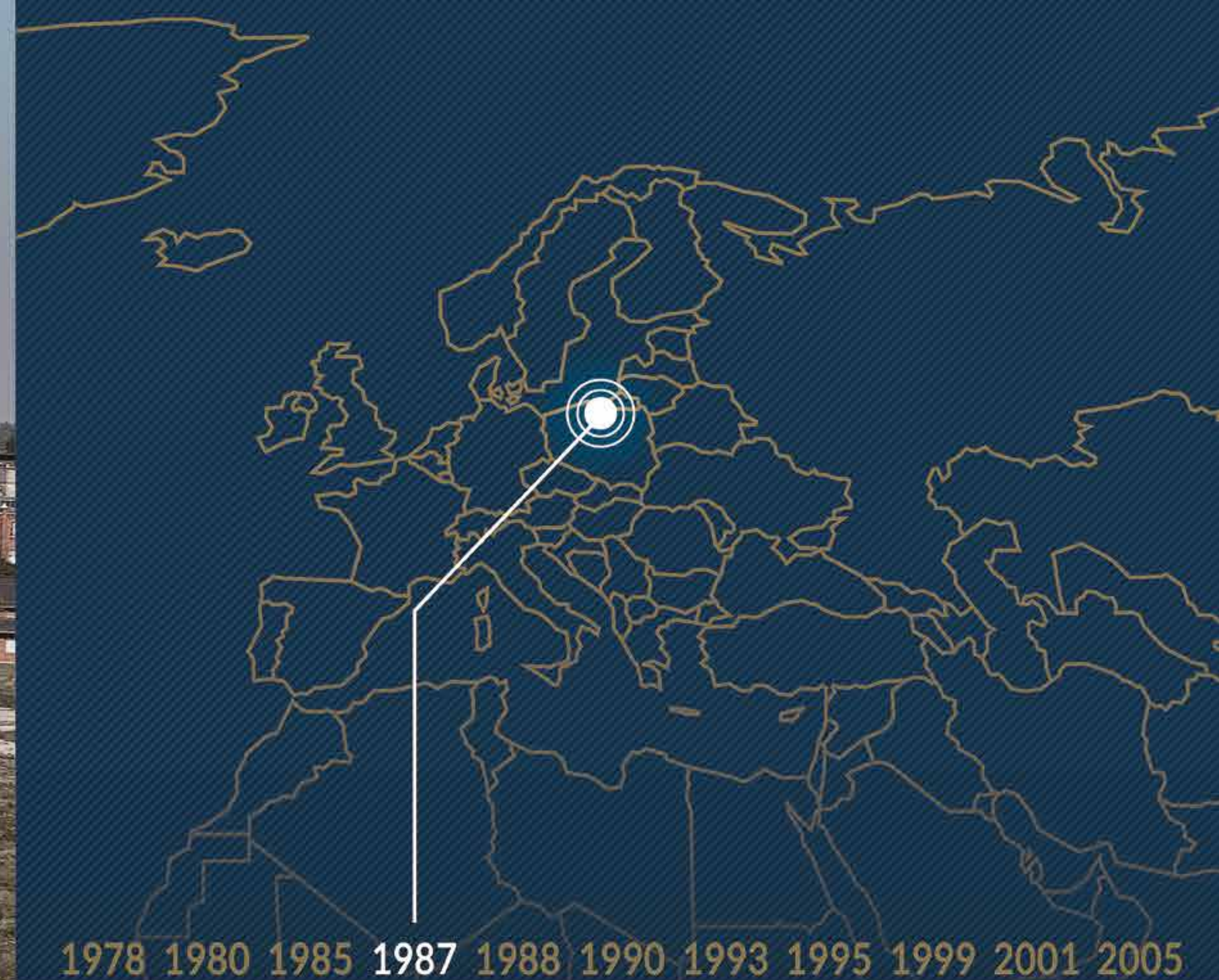
12.06.1987, POLSKA, GDAŃSK
MSZA ŚWIĘTA NA ZASPIE

SOLIDARNOŚĆ OTWIERA BRAMY WOLNOŚCI

Jan Paweł II podkreślał kluczową rolę, jaką w przemianach demokratycznych 1989 r. odegrało powstanie ruchu społecznego „Solidarność”: Było to przełomowe wydarzenie w historii naszego Narodu i dziejach Europy. „Solidarność” otworzyła bramy wolności w krajach zniewolonych systemem totalitarnym, zburzyła mur berliński i przyczyniła się do zjednoczenia Europy rozdzielonej od czasów drugiej wojny światowej. Nie wolno nam tego nigdy zatrzeć w naszej pamięci. To wydarzenie należy do naszego dziedzictwa narodowego.

IDEAŁY SOLIDARNOŚCI

Podczas przemówienia w Sejmie RP w 1999 r. Papież zwrócił uwagę na zasady etyczne, jakie przyjęła „Solidarność”, wybierając: drogę pokojowej walki o prawa człowieka i całego narodu. Wybrała także zasadę, jakże powszechnie wtedy akceptowaną, że „nie ma wolności bez solidarności”: solidarności z drugim człowiekiem, solidarności przekraczającej różnego rodzaju bariery klasowe, światopoglądowe, kulturowe, a nawet geograficzne, czego świadectwem była pamięć o losie naszych wschodnich sąsiadów.

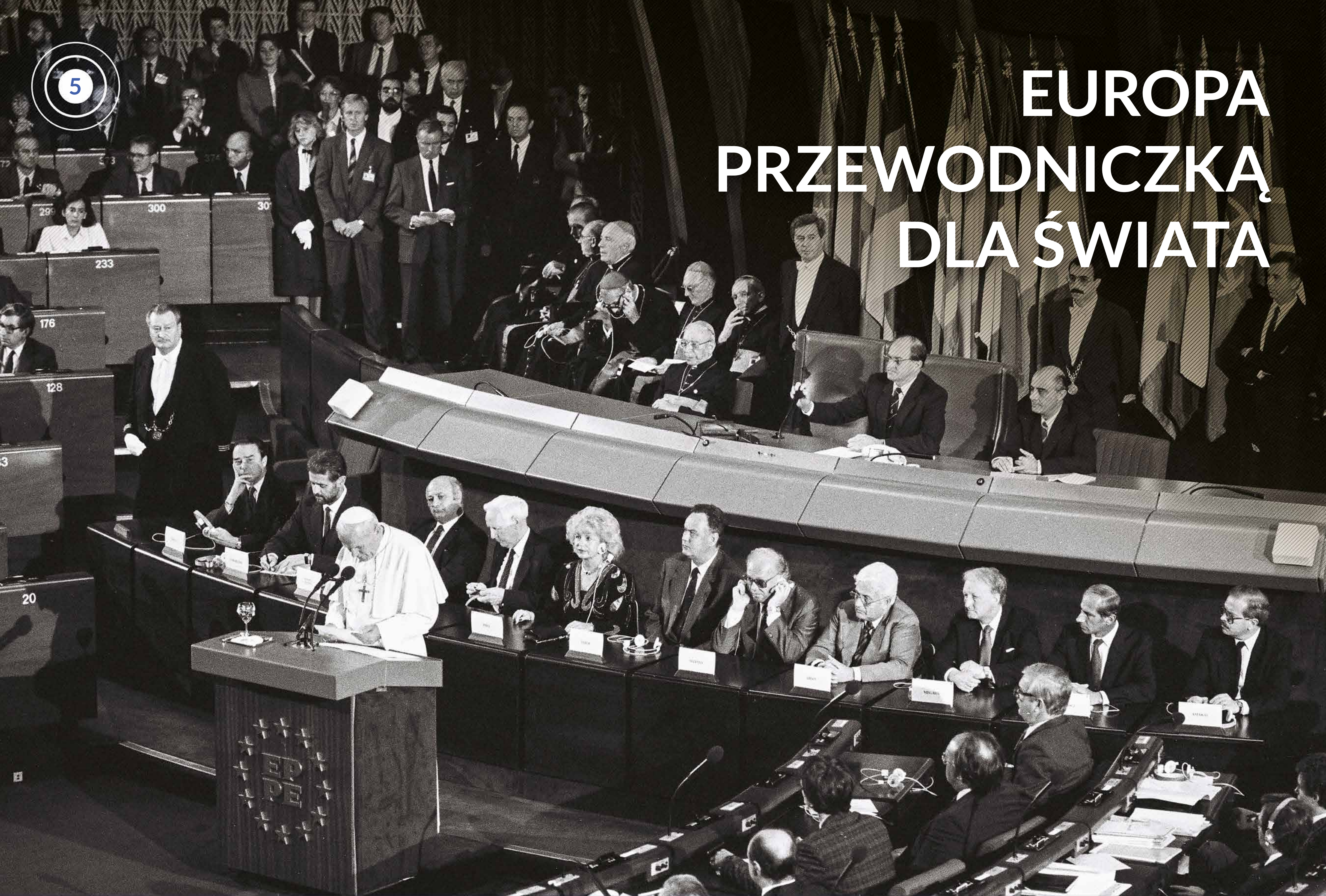
1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (góra) Jan Paweł II w Gdańsku w 1987 r. © Stanisław Składanowski/
Centrum Myśli Jana Pawła II

fot. (dół) Stocznia Gdańska © Marcin_Kadziołka /iStock by Getty Images

EUROPA PRZEWODNICZKĄ DLA ŚWIATA

Zjednoczona Europa jutra – otwarta ku wschodniej części kontynentu i wielkoduszna wobec krajów drugiej półkuli – winna na nowo objąć rolę przewodniczki cywilizacji światowej: najpierw w pojednaniu człowieka ze stworzeniem, poprzez troskę o zachowanie integralności natury [...], następnie, w pojednaniu człowieka z drugim człowiekiem poprzez akceptowanie osób z różnych kultur [...] na koniec, w pojednaniu człowieka z nim samym poprzez integralną i kompleksową wizję człowieka.

11.10.1988, FRANCJA, STRASBURG
PRZEMÓWIENIE W PARLAMENCIE EUROPEJSKIM

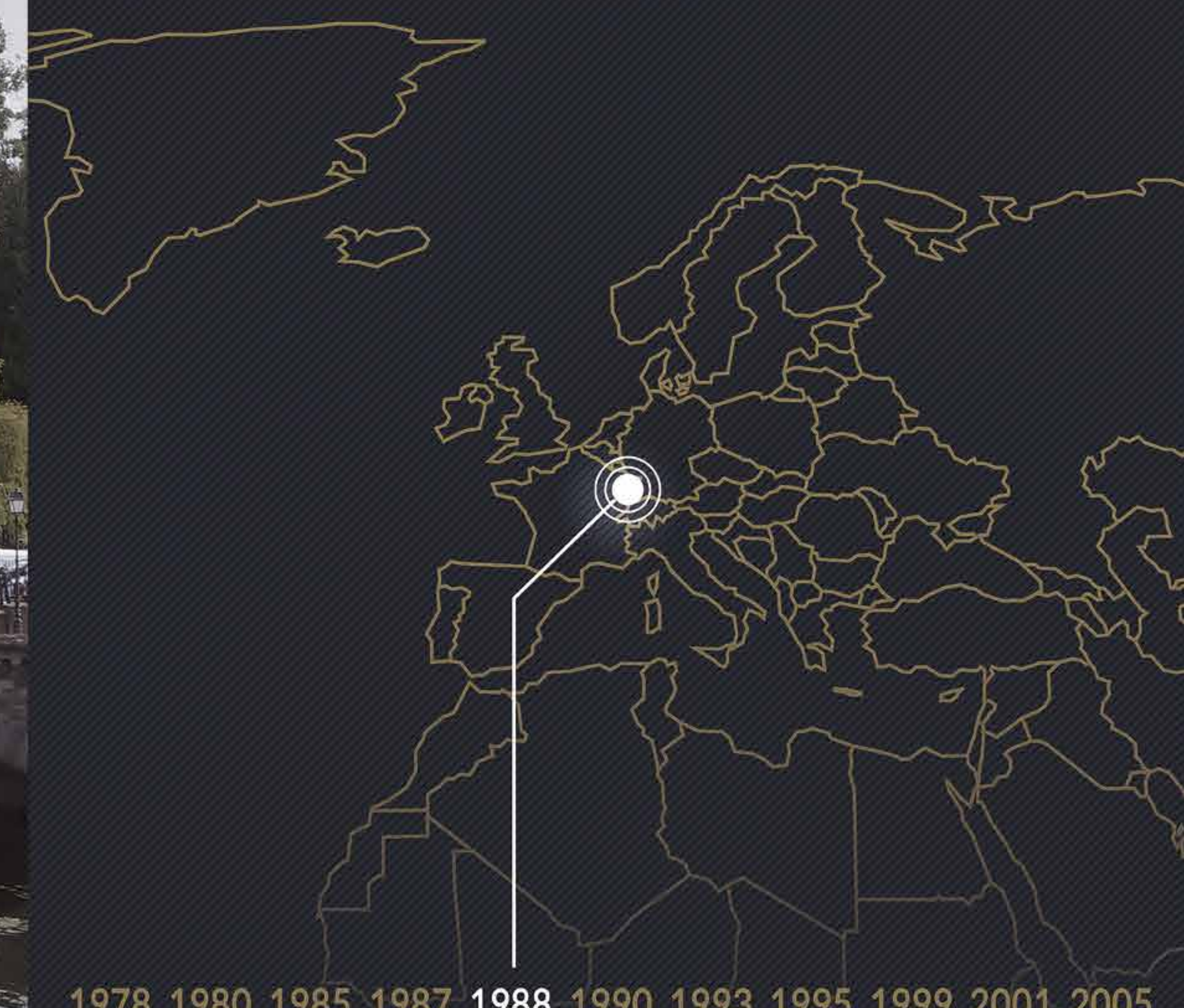

ROZSZERZENIE ZJEDNOCZONEJ EUROPY

W dniu 11 października 1988 r. Jan Paweł II wygłosił w Parlamencie Europejskim w Strasburgu przemówienie poświęcone wizji zjednoczonej Europy. Papież wyraził nadzieję na rozszerzenie wspólnoty europejskiej: *aż do granic, jakie wyznacza jej geografia, a bardziej jeszcze historia*. Warunkiem integracji według Jana Pawła II jest to, że: *zjednoczone ludy Europy nie dopuszczą do dominacji jednej kultury nad innymi, ale popierać będą równe prawo każdego do ubogacania pozostałych swą odmiennością*.

MISJA EUROPY W ŚWIECIE

Jednocześnie Jan Paweł II wskazywał na zobowiązania zjednoczonej Europy wobec innych krajów: *Przemawiając jednym głosem i łącząc siły, będzie ona w stanie – bardziej jeszcze niż w przeszłości – poświęcić swą energię i nowe środki wielkiemu zadaniu rozwoju krajów Trzeciego Świata [...] Współpraca europejska stanie się bardziej wiarygodna i owocna, gdy bez zamiaru dominacji ogarnie także kraje ubogie i pomoże im kształtować własną przyszłość*.

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

LUDZIE KULTURY OBROŃCAMI SUWERENNOŚCI NARODU

Z całego serca gratuluję odzyskanej wolności, wyrażam nadzieję, że nadchodzące lata przyniosą nowy rozkwit Waszego życia narodowego i kulturalnego. [...] wiele razy w historii tego narodu ludzie kultury, wraz z innymi wielkimi duszami, bronili duchowej tożsamości narodu, wspierając jego tęsknotę za prawdą, wolnością i sprawiedliwością. Kultura zakłada wolność, ale z kolei wykuwa i zachowuje poczucie wolności i duchową tożsamość narodów.

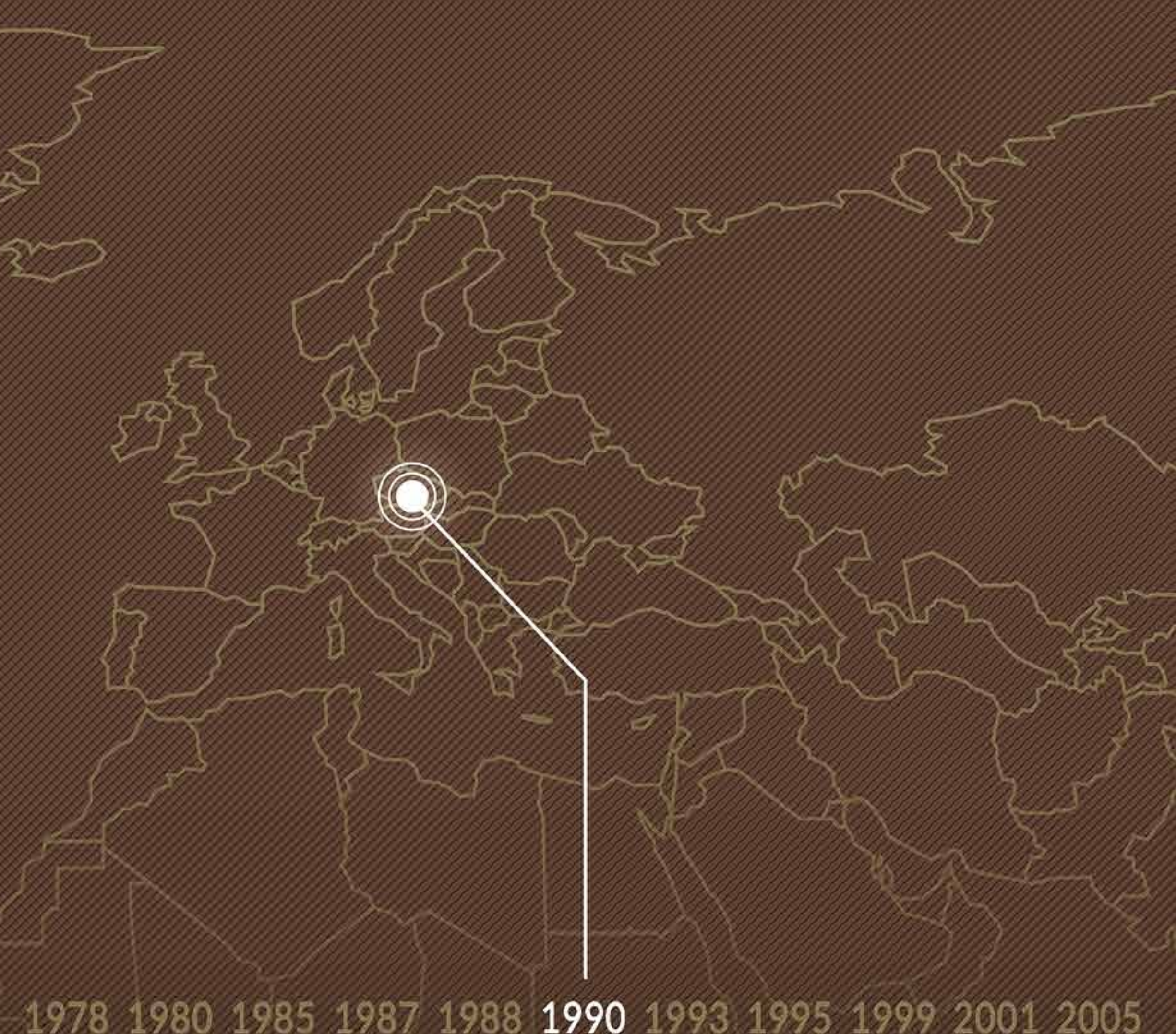
21.04.1990, CZECHOSŁOWACJA, PRAGA
SPOTKANIE Z LUDŹMI KULTURY

CUD NAD WEŁTAWĄ

Jan Paweł II przybył do Czechosłowacji w dniach 21–22 kwietnia 1990 r. na zaproszenie prezydenta Václava Havla – pisarza i obrońcy praw człowieka. Zaproszenie zostało skierowane 29 grudnia 1989 r., tj. w dniu wyboru na urząd prezydenta, podczas gdy jeszcze kilka miesięcy wcześniej Havel był więziony przez władze komunistyczne jako „wróg państwa”. Podczas wizyty prezydent Václav Havel powiedział: *Nie jestem pewien, czy wiem, co to jest cud. Mimo to ośmielałem się powiedzieć, że jestem w tej chwili uczestnikiem cudu.*

KONIECZNOŚĆ ODRODZENIA NARODÓW

Jan Paweł II, nawiązując do treści wystąpienia w UNESCO, przypomniał o konieczności ochrony suwerenności narodowej, opartej na kulturze, wskazując że: *życie narodów Europy Środkowo-Wschodniej było dotychczas sparaliżowane pod wieloma względami, [...] narody te muszą się odrodzić i odnowić nie tylko w sferze politycznej i gospodarczej, ale także duchowej i moralnej.*

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (góra) Powitanie Jana Pawła II przez prezydenta Václava Havla, Praga, 21.04.1990 © Servizio Fotografico Vaticano

fot. (dół) Widok na praski zamek, most Karola i Wełtawę © Natalia Bubochkina/iStock by Getty Images

ZA WOLNOŚĆ NASZĄ I WASZĄ

Spółeczność międzynarodowa ma obowiązek pomagać krajom uwalniającym się od reżimów totalitarnych w budowaniu demokracji, która urzeczywistni słuszne dążenia ludzi i narodów do decydowania o własnym losie. [...] Każdy rząd, który pragnie bronić własnej autonomii, winien zatem angażować się w obronę niepodległości innych narodów. Doprowadzi to z pewnością do umocnienia stabilności politycznej i demokracji na całym kontynencie, do jakże potrzebnego utrwalenia pokoju między ludźmi i narodami.

4.09.1993, LITWA, WILNO
PRZEMÓWIENIE DO DYPLMATÓW

ZASŁUGI DLA NIEPODLEGŁOŚCI LITWY

Jan Paweł II odwiedził Litwę w dniach 4–8 września 1993 r., niespełna dwa lata po tym, jak upadł: *marksistowski reżim, pod którego panowaniem pozostawała Litwa [...], który odmawiał jej prawa do tożsamości narodowej i autonomii politycznej.*

Papieska wizyta była ważnym moralnym i dyplomatycznym wsparciem dla odradzającej się niepodległej Litwy. Jako wyraz uznania dla zasług Jana Pawła II litewski parlament jednogłośnie ustanowił 2020 r. Rokiem Świętego Jana Pawła II.

KONIECZNOŚĆ POJEDNANIA MIĘDZY NARODAMI

Jan Paweł II modlił się przy grobach poległych w walkach o niepodległość Litwy w 1991 r., aby: *te krzyże [...] były cichą, ale stanowczą przestrożą przed nowymi złowrogimi doświadczeniami, do których popycha ślepa moc ideologii i narodowej pychy oraz świadome lekceważenie godności człowieka [...] już nigdy, by bracia w wierze stali się wrogami, podzieleni przez odmienne interesy, język, narodowe sztandary, tradycje i gwałtowne namiętności.*

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (góra) Wizyta Jana Pawła II na Górze Krzyży, Szawle, 7.09.1993
© Servizio Fotografico Vaticano

fot. (dół) Wilno, Litwa © Andrii Lutsyk/Shutterstock

WYMIANA DÓBR KULTURY MIĘDZY NARODAMI

Nie proponuję tutaj jakiegoś kulturowego egoizmu. Każda kultura, kształtowana przez poszczególne, określone narody, każda kultura jest równocześnie otwarta na inne narody, inne społeczeństwa, służy wielkiej ogólnoludzkiej wymianie. Jest to wymiana dóbr duchowych. [...] Kościół jest służą Ewangelii i jako służa Ewangelii jest równocześnie służą kultur, jest służą kultur zarówno w każdym narodzie, w każdym społeczeństwie narodowym, jak też w zakresie tej kulturowej wymiany dóbr pomiędzy narodami.

9.09.1993, ŁOTWA, RYGA
SPOTKANIE Z LUDŹMI ŚWIATA NAUKI I KULTURY

KULTURA OSTOJĄ WOLNOŚCI NARODU

W dniu 10 września 1993 r. Jan Paweł II złożył wizytę w Estonii. Podczas spotkania z ludźmi kultury Papież zwrócił uwagę, że: *Naród rozwija się dzięki wartościom i tradycjom tak głęboko zakorzenionym w duszy ludu, że może oprzeć się nawet uciskowi politycznemu. Ten „opór” z pewnością wspierała w Estonii praca tych ludzi kultury, którzy od pierwszego odzyskania wolności na początku naszego stulecia poświęcili się uważnemu badaniu języka estońskiego, w którym odnajdują swoje specyficzne odbicie tradycje, kultura, historyczna pamięć waszego narodu.*

ROLA JĘZYKA W KULTURZE NARODU

Jan Paweł II, nawiązując m.in. do swoich studiów polonistycznych oraz osiągnięć Uniwersytetu w Tallinie w zakresie badań językoznawczych, podkreślił, że: *Język jest w istocie nośnikiem doświadczeń i osiągnięć obywatelskich narodu. W pewnym sensie jest przejawem jego duszy, nosi znak jego geniuszu, jego uczuć, jego złożonej struktury, jego dialektów, często dokumentuje wysiłek współlistnienia i dialogu, który jednoczy różnorodność wspólnego horyzontu kulturowego i wykuwa jedność narodu.*

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (góra) Wizyta w sanktuarium Matki Bożej zwanej Przewodniczką z Kwiatem, Agłona, 9.09.1993 © Servizio Fotografico Vaticano

fot. (dół) Widok z lotu ptaka na Ryge – Stare Miasto i Dźwina © Eloi_Omella /iStock by Getty Images

MANIFEST PRAW NARODÓW

Podstawą wszystkich innych praw danego narodu jest z pewnością jego prawo do istnienia. [...] Z prawem do istnienia wiąże się oczywiście także prawo każdego narodu do własnego języka i kultury, poprzez które dany naród wyraża i umacnia to, co nazwałbym jego pierwotną „suwerennością” duchową. [...] W konsekwencji każdy naród ma także prawo kształtować swoje życie zgodnie z własnymi tradycjami [...] Każdy naród ma prawo budować swoją przyszłość, zapewniając młodym pokoleniom odpowiednie wychowanie.

5.10.1995, USA, NOWY JORK
WYSTĄPIENIE W ONZ

KWESTIA PRAW NARODÓW

Jan Paweł II dwukrotnie – w 1979 i 1995 r. – przemawiał na forum Zgromadzenia Generalnego ONZ w Nowym Jorku. Wystąpienie papieskie z drugiej wizyty stanowiło swego rodzaju manifest praw narodów, gdyż nawiązując do Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r., Jan Paweł II zwrócił uwagę że: *do dziś nie istnieje jednak analogiczna umowa międzynarodowa, która podejmowałaby w stosowny sposób kwestię praw narodów.*

FENOMEN BEZKRWAWYCH REWOLUCJI 1989

Ważny kontekst dla podjęcia kwestii praw narodów stanowił fakt upadku Związku Sowieckiego i odzyskania wolności przez liczne narody „zza żelaznej kurtyny”. Jan Paweł II podkreślał wyjątkowy charakter tych przemian:

Bezkrwawe rewolucje roku 1989 pokazały, że dążenia do wolności nie da się stłumić. Pochodzi ono z uznania nieocenionej godności i wartości osoby ludzkiej [...]. Czynnikiem, który zdecydował o sukcesie tych bezkrwawych rewolucji, było doświadczenie „solidarności społecznej”, [...] solidarność ta stała się moralnym jądrem „siły bezsilnych”.

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (góra) Wizyta Jana Pawła II w siedzibie ONZ © UN Photo/M Grant
fot. (dół) Manhattan, Nowy Jork © EXTREME-PHOTOGRAPHER/iStock by Getty Images

DZIEDZICTWO KULTUROWE NARODÓW WZBOGACA WSPÓLNOTĘ

Polska ma pełne prawo, aby uczestniczyć w ogólnym procesie postępu i rozwoju świata, zwłaszcza Europy. Integracja Polski z Unią Europejską jest od samego początku wspierana przez Stolicę Apostolską. Doświadczenie dziejowe, jakie posiada Naród polski, jego bogactwo duchowe i kulturowe mogą skutecznie przyczynić się do ogólnego dobra całej rodziny ludzkiej, zwłaszcza do umocnienia pokoju i bezpieczeństwa w Europie.

11.06.1999, POLSKA, WARSZAWA
PRZEMÓWIENIE DO ZGROMADZENIA NARODOWEGO

SPRAWIEDLIWY PORZĄDEK PRAWNY

W dniu 11 czerwca 1999 r. Jan Paweł II spotkał się z przedstawicielami połączonych izb Sejmu i Senatu. Papież zwrócił uwagę na: *zasadniczą rolę, jaką w demokratycznym państwie spełnia sprawiedliwy porządek prawny, którego fundamentem zawsze i wszędzie winien być człowiek [...] i prawa całej wspólnoty, której na imię naród.* Jan Paweł II podkreślił także, że: *poprzez stanowienie prawa budowane są trwałe podwaliny funkcjonowania demokratycznego państwa i suwerennego w nim społeczeństwa.*

DAŻENIE DO SUWERENNOŚCI

Jan Paweł II przywołał także okres rozbiorów i: *heroicznych świadectw polskiego dążenia ku własnemu suwerennemu państwu [...].* Następnie Papież odniósł się do czasów II wojny światowej, gdy: *brak tej podstawowej struktury politycznej kształtującej rzeczywistość społeczną był [...] tak dotkliwy, że w warunkach śmiertelnego zagrożenia samego biologicznego istnienia narodu doprowadził do powstania Polskiego Państwa Podziemnego.*

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (górn) VII pielgrzymka Jana Pawła II do Polski,
Warszawa, 11.06.1999 © Kancelaria Senatu

fot. (dół) Warszawska Starówka, widok z nad Wisły
© Artur Bogacki/iStock by Getty Images

KAŻDY NARÓD MA PRAWO DO SUWERENNOŚCI

11

Cieszę się, że moja wizyta przypada w dziesiątą rocznicę Waszej niepodległości, ponieważ jestem przekonany – podobnie jak Kościół – że każdy naród ma prawo do swojej suwerenności. Ta suwerenność narodowa jest również pełnym wyrazem tego, czym ma być naród jako podmiot polityczny. Życzę [...] aby ta suwerenność była długotrwała, owocna, coraz pełniejsza i obejmująca wszystkie obszary życia narodowego: gospodarczy, polityczny i kulturalny.

23.09.2001, KAZACHSTAN, ASTANA
PRZEMÓWIENIE DO PREZYDENTA KAZACHSTANU

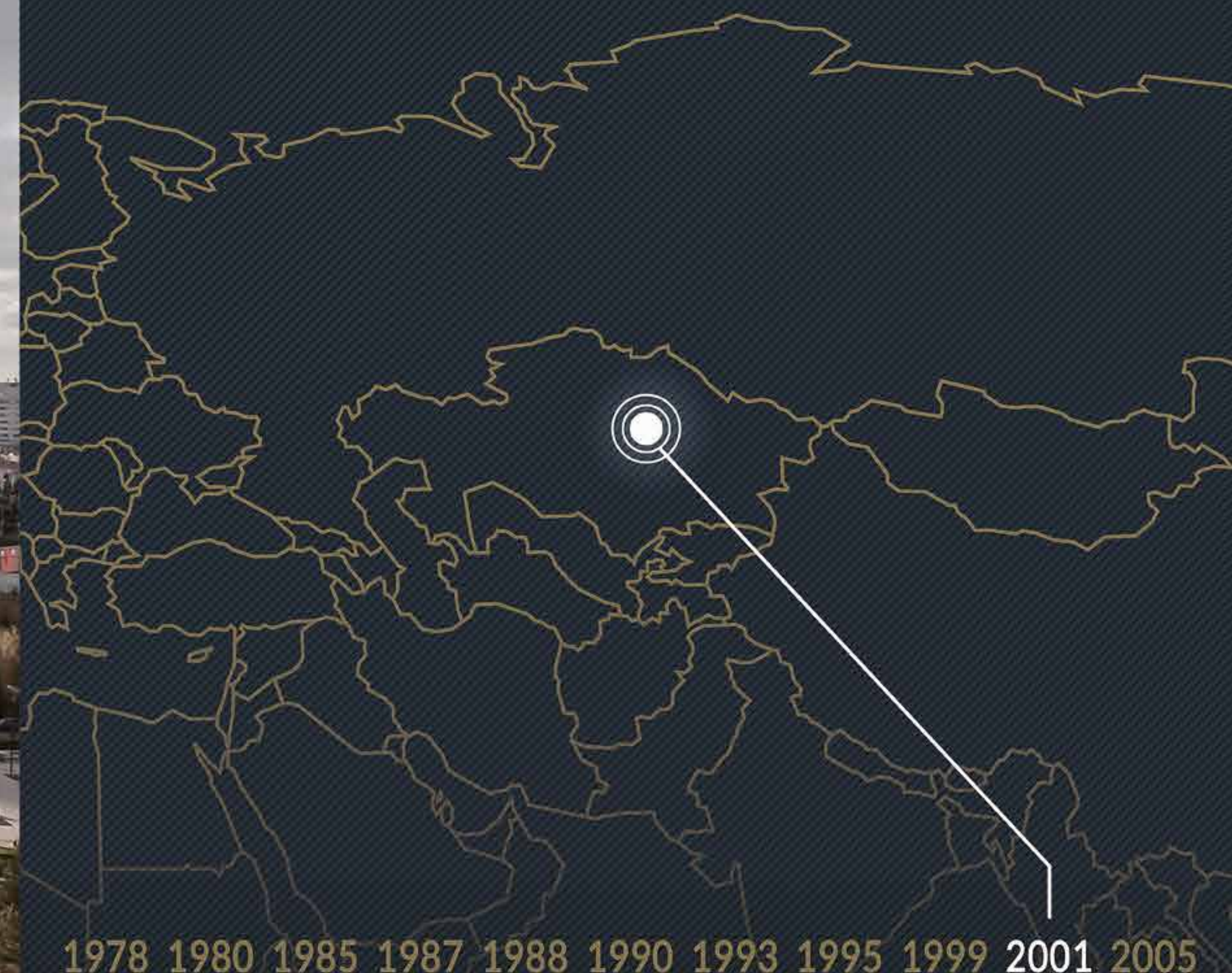
WIELOKULTUROWE DZIEDZICTWO HISTORII

W dniach 22–25 września 2001 r. Jan Paweł II odwiedził Kazachstan. Podczas spotkania z ludźmi kultury Papież wspominał zsytki okresu carskiego i deportacje z okresu sowieckiego – zwrócił uwagę, że za ich sprawą: *Kazachstan jest spadkobiercą historii, w której złożone i często bolesne wydarzenia dały początek różnorodnym tradycjom, dzięki czemu dziś stanowi wyjątkowy przykład społeczeństwa wieloetnicznego, wielokulturowego i wieloreligijnego.*

KRAJ WIELU NARODÓW, KULTUR I RELIGII

W przemówieniu na zakończenie wizyty Jan Paweł II podkreślił także, że Kazachstan: *ze względu na swoje położenie geograficzne jest [...] krajem spotkania. Tutaj, na tych niekończących się stepach, mężczyźni i kobiety różnych ras, kultur i religii spotkali się i nadal spotykają w pokoju.*

Na analogiczny charakter polskiego państwa w okresie jagiellońskim – wielu narodów, kultur i religii – Papież zwrócił uwagę w książce „Pamięć i tożsamość”.

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (góra) Spotkanie z młodzieżą w Uniwersytecie Eurazji, Astana, 23.09.2001
© Servizio Fotografico Vaticano

fot. (dół) Astana (obecnie Nur-Sułtan) Kazachstan. Centrum miasta, widok na Baiterek © Jane Peimer/Shutterstock

EUROPEJSKIE POWOŁANIE UKRAINY

12

W słowie „Ukraina” rozbrzmiewa echo wielkości waszej Ojczyzny, której dzieje świadczą o jej szczególnym powołaniu jako pogranicza i bramy między Wschodem i Zachodem. [...] Ukraina ma oczywiste powołanie europejskie, dodatkowo podkreślone przez chrześcijańskie korzenie Waszej kultury. Niech wasza ziemia nadal wypełnia swą szlachetną misję, zachowując dumę, którą tak wyraził [...] poeta: „Nie ma na świecie innej Ukrainy i nie ma innego Dniepru”. Narodzie, zamieszkujący tę ziemię, nie zapominaj o tym!

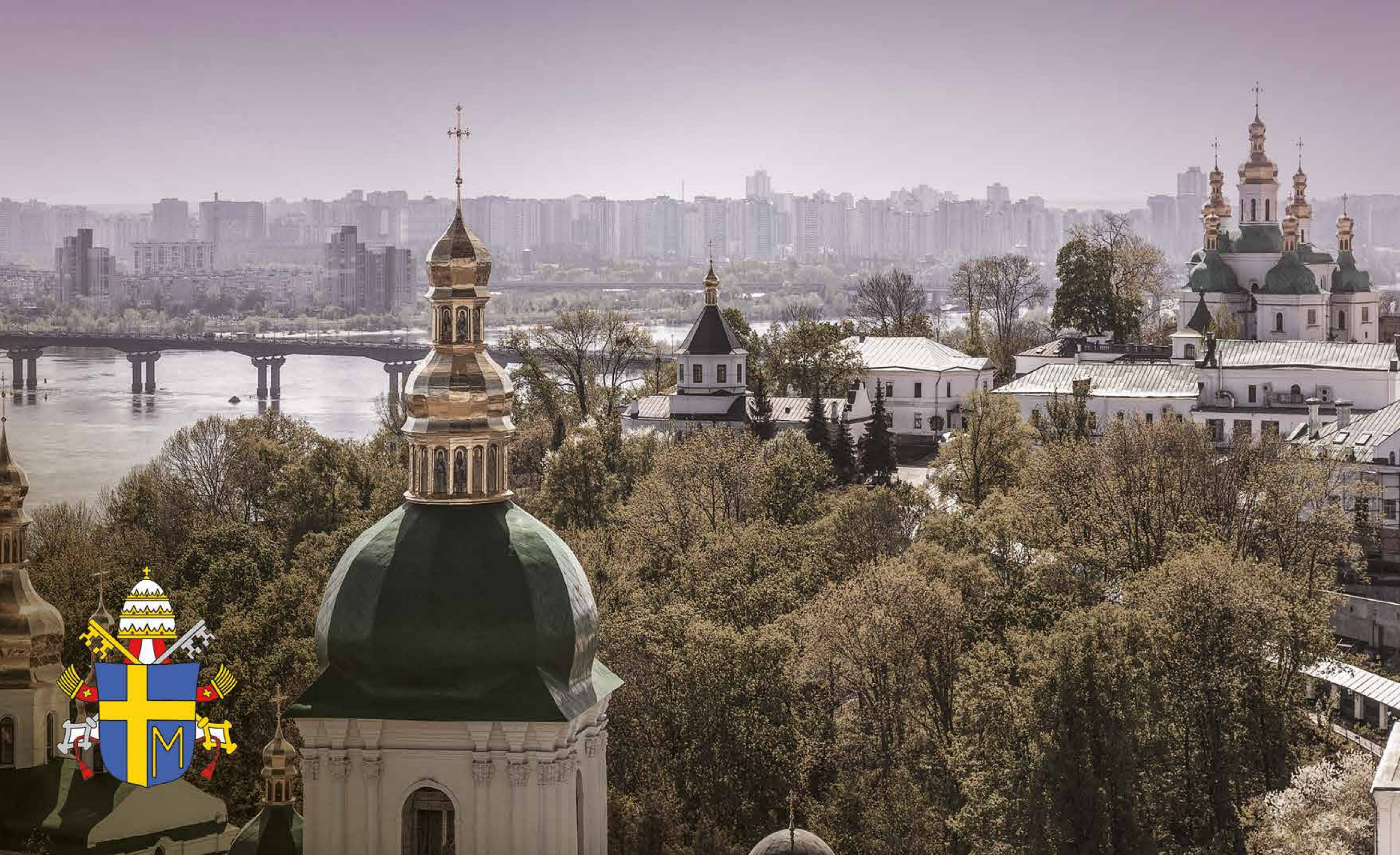
23.06.2001, UKRAINA, KIJÓW
POWITANIE NA LOTNISKU

PODEPTANIE PRAW NARODÓW

Jan Paweł II w dniach 23–27 lipca 2001 r. odwiedził Ukrainę. Był to jeden z krajów byłego Związku Radzieckiego, które gorąco pragnął odwiedzić Jan Paweł II i do których sytuacji nawiązywał podczas wystąpienia w siedzibie ONZ w 1995 r.: [...] po zakończeniu drugiej wojny światowej nadal deptano prawa narodów. Jako przykład można wskazać kraje bałtyckie oraz rozległe terytoria Ukrainy i Białorusi, które zostały wchłonięte przez Związek Radziecki, podobnie jak wcześniej już Armenia, Azerbejdżan, Gruzja na Kaukazie.

ODKRYWANIE TOŻSAMOŚCI NARODU

Wizyta Jana Pawła II na Ukrainie była wydarzeniem o kluczowym znaczeniu dla odkrywania przez naród ukraiński swej tożsamości w pierwszej dekadzie budowy niepodległego bytu państwowego. Papież wskazywał na bogactwo tysiącletniej kultury i wartość języka narodowego. Wizyta Jana Pawła II zaowocowała wzmocnieniem w kraju sił o orientacji proeuropejskiej oraz zwiększeniem zainteresowania Ukrainą w Europie Zachodniej.

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (góra) Spotkanie z młodzieżą przed greckokatolicką świątynią Narodzenia Matki Bożej, Lwów, 26.06.2001 © Servizio Fotografico Vaticano
fot. (dół) Ławra Peczerska, Kijów © volkova natalia/Shutterstock

Patriotyzm oznacza umiłowanie tego, co ojczyste: umiłowanie historii, tradycji, języka czy samego krajobrazu ojczystego. Jest to miłość, która obejmuje również dzieła rodaków i owoce ich geniuszu. [...]
Charakterystyczne dla nacjonalizmu jest bowiem to, że uznaje tylko dobro własnego narodu i tylko do niego dąży, nie licząc się z prawami innych. Patriotyzm natomiast, jako miłość ojczyzny, przyznaje wszystkim innym narodom takie samo prawo jak własnemu, a zatem jest drogą do uporządkowanej miłości społecznej.

23.02.2005 KSIĄŻKA „PAMIĘĆ I TOŻSAMOŚĆ”

TOŻSAMOŚĆ ŁĄCZY NARODY

W opublikowanej w 2005 r. książce „Pamięć i tożsamość” Jan Paweł II zwrócił uwagę na fakt, że tożsamość narodowa nie stanowi przeszkody w budowaniu jedności pomiędzy narodami: *Z moim doświadczeniem historii ojczyzny, z moim narastającym doświadczeniem wartości narodu nie byłem wcale obcy ludziami, których spotykałem. Wręcz przeciwnie, doświadczenie mojej ojczyzny bardzo mi ułatwiało spotkanie się z ludźmi i narodami na wszystkich kontynentach.*

KULTURA DROGĄ MŁODYCH NARODÓW

Papież wskazał także na szczególną rolę kultury dla narodów, których tożsamość dopiero się kształtuje: *Słowa wypowiedziane w UNESCO na temat tożsamości narodu, wyrażającej się przez kulturę, spotkały się ze szczególnym aplauzem przedstawicieli krajów Trzeciego Świata. [...] Teza o kształtowaniu tożsamości narodu poprzez kulturę [...] odpowiadała najbardziej żywotnym potrzebom wszystkich młodych narodów, które szukają dróg do ugruntowania swojej suwerenności.*

1978 1980 1985 1987 1988 1990 1993 1995 1999 2001 2005

fot. (górną) Pielgrzymka Jana Pawła II do Francji. Paryż, 1.06.1980

© Wojtek Laski/East News

fot. (dół) Widok z lotu ptaka na plac św. Piotra w Watykanie

© Starcevic/iStock by Getty Images